

Smilja Celigoj-Grimani

LUKA BOTIĆ - UZ 160. OBLJETNICU ROĐENJA

Split, 28. siječnja 1830. Đakovo, 22. kolovoza 1863.

UDK 886.2-1:929 Botić, L.
Stručni članak
Primljeno: 5. V. 1990.

Smilja Celigoj-Grimani
58000 Split YU
Kragujevačka 15

Uz 160. obljetnicu rođenja Luke Botića, prigoda koja nas obavezuje ne samo na sjećanje, već na razmišljanje o djelu ovog izuzetnog i nesretnog splitskog pjesnika, nužno je učiniti ga prisutnim i bliskim današnjim generacijama.

Panorama hrvatske književnosti ispunjena je mnoštvom sudbina i ostvarenja koja nose breme vremenskog imperativa i nazivlja kao datost unutar kojeg se nameću zahtjevi piscu i njegovu stvaralaštvu.

To je osobitost hrvatske književnosti u odnosu na zapadnoevropsku, gotovo od njenih najranijih dana pa do kraja devetnaestog stoljeća.

Razdoblje, u kojem djeluje Luka Botić, najbolje ilustrira tu činjenicu, u periodizaciji hrvatske književnosti istaknuto kobnim predznakom "Bachova apsolutizma" ili bezličnim podatkom: "književnost pedesetih-šezdesetih godina".

U prva dva desetljeća iza ilirizma hrvatsku književnost predstavljali su pisci: Adolf Veber Tkalčević, Janko Jurković, Luka Botić, Janko Tombor, Grga Martić, Vilim Korajac. Od pisaca iz razdoblja ilirizma Petar Preradović i Ljudevit Vukotinović, a Mirko Bogović, Fran Kurelec, Pasko Kazali i Mato Vodopić razvili su se upravo u tom razdoblju.

Oni su se predstavili kao jedno književno pokoljenje osnutkom časopisa "Neven" 1852. godine, svjesni da nakon niza političkih i društvenih nedaća treba ponovo okupiti hrvatske intelektualce koji su zapali u apatiju ili su se potpuno posvetili političkoj djelatnosti.

Mirko Bogović ih je uvjeravao: "Umjetnost i znanost jedine su jasne zvijezde koje na tamnoj i krhkoj stazi našeg života stalno svijetle, jer je sve ostalo prolazno."

Bogovićev poziv ima melankoličan prizvuk, ali je daleko realniji i djelotvorniji njegov smisao kao zadatak koji je ova generacija morala ispuniti, bez obzira na nadarenost i prohtjeve pojedinaca.

Kao kulturni i javni radnici u širem smislu, oni su književnim radom htjeli izvršiti određenu narodnu i društvenu zadaću, a po svome podrijetlu ljudi iz puka, djeca obrtnika, seljaka, sitnog činovništva i gradske sirotinje, po svom zvanju pedagozi, svećenici ili nesvršeni studenti teologije, krenuli su u druga zvanja poneseni burnim društvenopolitičkim zbivanjima u europskim i susjednim zemljama. Nošeni najplemenitijim težnjama hrvatskog preporoda čije su tekovine morali sačuvati, prihvaćali su se pisanja, jer se književnost smatra sredstvom nacionalne borbe protiv apsolutizma i prevlasti njemačkog jezika koji je uveden kao službeni jezik.

"Kao i svaka zbilja, morao je i apsolutizam imati nekih potencijalno dobrih strana. Ponajprije, on je u svojoj bezobzirnosti, dokrajčio feudalizam; nadalje, on je iz vlastitih ciljeva unapređivao školstvo. Posebno je ovo posljednje imalo služiti ciljevima režima i služilo je; a ipak je omladina odgajana u to vrijeme dobila odlično znanje i bila nadahnuta rodoljubljem koje će svoju vrijednost iskazati kad se proglasi ustavno doba i kad upravo ta generacija preuzme narodne poslove u svoje ruke. Prvi na udaru, hrvatski jezik, postao je - pod apsolutizmom - glavna briga hrvatske znanosti koja se u to vrijeme počela sustavno, znanstveno baviti pitanjima filologije i nacionalne povijesti. Doba je to kad su položeni temelji modernom proučavanju humanističkih znanosti, kad su analiza i znanstveno istraživanje stupili na mjesto kritičkog zanosa. Obnovljena je Matica ilirska, osnovano Društvo za jugoslavensku povjesnicu i starine, a poslije mnogih zapreka i ometanja, zahvaljujući prije svega Strossmayeru ipak započela rad 1867. godine."

U ovoj godini, koja je u znaku proslavljanja 175. obljetnice rođenja Josipa Jurja Strossmayera i 100. obljetnice smrti Ivana Mažuranića, ličnost i djelo Luke Botića, u sjeni ovih velikana, koji su imali važnu ulogu u njegovu kratkom životu i stvaralačkom radu, treba sagledati u tim povijesnim i kulturnim datostima, ali da se u isto vrijeme naglase i istaknu neke važne pokretnice koje najavljuju novi duh, novi senzibilitet Botićeva djela unutar postojećih literarnih modela, preko kojih će po vlastitoj stvaralačkoj zakonitosti i senzibilitetu progovoriti iskrenim nadahnućem i predosjećajem za vremena koja dolaze.

Mihovil Pavlinović, biograf i drug Luke Botića, zabilježio je u kakvoj je atmosferi rastao mladi čovjek, kad se zagovorom kanonika Mandera našao u splitskom sjemeništu.

"Tad se pri šetnji po splitskom polju, pri kupanju u moru po Bačvicah, pod Sustipanom, raspravljalo o uzorih grčkih, latinskih i talijanskih, sastavljale su se i krasnoslovile pjesme, govori, pripovijetke. Nada sve, zajednički se gajila plemenitost i ljubav, zametali se temelji čovječstvu pojedinaca."

Siromašno varoško dijete (rođen 28. siječnja 1830.) kome je priroda podarila talenat, mladenačku vatru živog, neukrotivog temperamenta, iz splitskog

